

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

3. Miejscowość

R Z E S Z Ó W

1. Nazwa

KAMIENICA

2. Czas powstania

przed 1888 r., 1903 r.

7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres

ul. płk. Leopolda Lisa Kuli 4

35-032 Rzeszów

5. Przynależność administracyjna

województwo **podkarpackie**

powiat **Rzeszów**

gmina **Rzeszów**

6. Formy ochrony

Obiekt ujęty jest w Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Rzeszowa, a także znajduje się na terenie układu urbanistycznego Starego Miasta wpisanego do rejestru zabytków decyzją nr A-325 z dn. 30.01.1969 r. oraz stanowiska archeologicznego Rzeszów 17 AZP nr 103-76/56.

Kamienica przy ul. płk. Leopolda Lisa-Kuli 4. Elewacja zachodnia od ul. płk. Leopolda Lisa-Kuli i elewacja wschodnia od Alei Pod Kasztanami

8. Historia, opis i wartości

Historia

Plan Wiedemanna przedstawiający widok Rzeszowa z 1762 r., w linii przebiegu obecnej ul. Lisa-Kuli przedstawia główny trakt miejski wiodący od wieży farnej przez ul. Pijarską, odbijający przy ogrodach Letniego Pałacu Lubomirskich w kierunku zachodnim i skręcający na wysokości mniej więcej dzisiejszej ul. Lisa-Kuli do bramy zamkowej, wzdłuż odnogi Małego Stawu Podzamczego po stronie północnej oraz zabudowań folwarcznych po stronie zachodniej. Na mapie katastralnej Rzeszowa z 1849 r. lustro wody jest już zlikwidowane, natomiast fragment historycznego traktu odpowiadający zbiegowi dzisiejszych ulic Zamkowej i Lisa-Kuli zachowany. W miejscu kamienicy przy ul. Lisa-Kuli 4 mapa pokazuje niezabudowaną działkę o nieregularnym kształcie od strony fosi zamkowej, graniczącą od południa z usytuowanym wzdłuż drogi prostokątnym budynkiem. Na mapie katastralnej z 1888 r. działka jest już zagospodarowana przez narożny budynek w ten sposób, że pomiędzy nim a budynkiem od południa pozostaje wąski pas gruntu, stanowiący odrębną nieruchomość oznaczoną numerem 864. Parcela ta jest zabudowana w połowie od strony wschodniej, w linii drogi biegnącej wzdłuż murów zamkowych. Mapy z lat 1903 i 1909 dokumentują działkę nr 864 już w pełni zagospodarowaną przez wąski budynek na planie wydłużonego prostokąta, ze zwężoną od strony północnej częścią środkową. Kamienica powstała więc najprawdopodobniej dwuetapowo. Przed 1888 r. wybudowano część od Alei Pod Kasztanami, natomiast ok. 1903 r. dokończono do niej część od ul. Lisa-Kuli. Prowadzenie prac budowlanych w obiekcie w 1903 r. dokumentuje fragment gazety z dn. 24 maja 1903 r., znaleziony pod podłogą budynku w trakcie remontu w 2022 r. Wyraźny „podział” kamienicy na dwie części czytelnie odzwierciedla także zróżnicowana konstrukcja i struktura budynku, m. in. podpiwniczenie wykonane jedynie od ul. Lisa-Kuli, odmienna geometria dachu oraz stan wyposażenia. W budynku mieściły się zapewne dwa odrębne lokale, co tłumaczyłoby wieloletnie funkcjonowanie obiektu pod dwoma adresami: ul. Lisa-Kuli 4 i Aleja Pod Kasztanami 16. Do dziś na elewacji od strony zamku umieszczone są dwie historyczne metalowe tabliczki: jedna z numerem konskrypcyjnym „602” i druga z adresem „Aleja Pod Kasztanami 16”. (W 2000 r. adres Aleja Pod Kasztanami 16 został nadany współczesnemu budynkowi usytuowanemu po północnej stronie kamienicy.) Obecnie dekoracja architektoniczna obydwu elewacji jest ujednoczona i prezentuje rozwiązania typowe dla zabudowy miasta początku XX w., tj. nosi skromne cechy secesji historyzującej. (Na pocztówce Widok Rzeszowa z 1912 r. elewacja od strony Alei Pod Kasztanami jest w całości boniowana.) W 2022 r. wewnątrz obiektu został przeprowadzony generalny remont związany ze zmianą właściciela kamienicy. Wykonano wówczas m. in. konserwację zabytkowej stolarki drzwiowej oraz posadzek parkietowych. W 2023 r. pomalowano dach oraz przebudowano obiekt od strony wschodniej: docięplono elewację z zachowaniem detalu architektonicznego, przemurowano otwory okienne w ścianie północnej ryzalitu oraz wykonano otwór drzwiowy w miejscu okna parteru na osi północnej.

Opis

Budynek usytuowany we wschodniej pierzei ul. plk. Leopolda Lisa-Kuli, na południowy zachód od Rynku Starego Miasta i nieznacznie na północny-wschód od Zamku Lubomirskich. Jednopiętrowy, podpiwniczony w części od ul. Lisa-Kuli, na wysokim cokole, kryty dachem dwuspadowym w układzie kalenicowym od ul. Lisa-Kuli 4 oraz dachem wielospadowym od Alei Pod Kasztanami. Poszycie dachowe z blachy. Elewacja od ul. Lisa-Kuli zwrócona na zachód, dwuosiowa. Na osi od północy drzwi wejściowe z zamkniętym odcinkowo nadświetłem umieszczonym ponad gzymsem nadproża. Otwór nadświetla owalny, czteropolowy, w ozdobnym obramieniu z lambrekami i galkami zamkniętym łukiem odcinkowym. Na każdej osi na piętrze oraz na parterze na osi od południa okna w profilowanych obramieniach, na piętrze dodatkowo z podokiennikami w kształcie zgeometryzowanych festonów. Na parterze w przyziemiu okno piwniczne. Kondygnacje oddzielone profilowaną opaską gzymsu, elewacja zwieńczona wydatnym gzymsem koronującym. Elewacja od Alei pod Kasztanami zwrócona na wschód, dwuosiowa, ze ryzalitowaną szerszą osią od strony południowej i węższą od strony północnej. Wejście do budynku na osi północnej. Na osiach na każdej kondygnacji okna z dekoracją analogiczną jak w elewacji frontalnej na piętrze. W północnej ścianie ryzalitu na obydwu kondygnacjach okna. W północnym narożu ryzalitu na parterze półkolistą nisza, w której umieszczone są zabytkowe tabliczki adresowe. Kondygnacje oddzielone profilowanym gzymsem, elewacja zwieńczona wydatnym gzymsem koronującym. Elewacje boczne zwrócone na północ i na południe. Elewacja północna wychodząca na wewnętrzny dziedziniec, z trzema asymetrycznie usytuowanymi osiami okiennymi. Na piętrze zewnętrzna galeria. Elewacja południowa ślepa. Wnętrze na parterze rozplanowane na rzucie jednotraktowym od ul. Lisa-Kuli oraz dwutraktowym od Alei Pod Kasztanami. Po stronie północnej wąski hall łączący obydwie części budynku, skomunikowane także zewnętrzną galerią na piętrze. Kondygnacje skomunikowane poprzez spiralną klatkę schodową dostępną z hallu po zachodniej stronie budynku.

Wartości

Kamienica posiada wartości architektoniczne i historyczne. Jest świadectwem typowej zabudowy mieszczańskiej przełomu wieków. Jej cechy stylowe dokumentują reakcję zabudowy mniejszych ośrodków architektonicznych na ruch secesji, polegającą na stopniowym upraszczaniu i geometryzacji klasycznego detalu. Powstała przy najstarszym trakcie komunikacyjnym miasta, stanowi istotny element układu urbanistycznego Starego Miasta.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania

Stan zachowania obiektu jest dobry. Budynek posiada oryginalną dwuczłonową bryłę oraz dekorację architektoniczną. Z historycznego wyposażenia obiektu zachowały się drewniana stolarka drzwi wejściowych oraz wewnętrznych – płycinowa, szklona i pełna, z nadświetlami, nadświetle drzwi prowadzących na galerię wielokwaterowe, w kształcie owalu w układzie pionowym – a także posadzki parkietowe w niektórych pomieszczeniach, ozdobne krokwiny pod zadaszeniem zewnętrznej galerii, balustrada galerii oraz metalowe drzwi prowadzące na strych. Cennym elementem wnętrza jest także konstrukcja spiralnych schodów ograniczonych kutą balustradą ze stylizowanych ażurowych prętów, a także szafka wnękowa umieszczona na krótszej ścianie pokoju biurowego na parterze, wychodzącego na podwórze.

Postulaty dotyczące konserwacji

Ochronie konserwatorskiej powinna podlegać bezwzględnie bryła, dekoracja architektoniczna oraz zachowane elementy historycznego wyposażenia. W elewacji od ul. Lisa-Kuli należy zredukować powierzchnię dedykowaną nośnikom reklamowych, których obecna ilość stoi w sprzeczności z zabytkowymi wartościami obiektu. Należy usunąć szyldy ze ściany pierwszego piętra oraz ujednoczyć rozmiary stylizowanych szyldów modułowych na parterze po obu stronach okna, wraz z ograniczeniem ich powierzchni. W przypadku renowacji elewacji od ul. Lisa-Kuli zaleca się badania stratygraficzne w celu określenia oryginalnej kolorystyki i, docelowo, całościowego scalenia kolorystycznego obydwu elewacji. Należy także rozważyć odtworzenie historycznej stolarki okiennej, a także ujednoczenie wykończenia cokołu elewacji z zastosowaniem materiału historycznie uzasadnionego.

10. Wykonanie karty (autor, data i podpis)

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

styczeń 2024 r.